

Telegram fra Niry

af Svend Sørensen

Midt i 1900-tallet havde Harald Rysgaard i Snedsted en storstilet produktion af telegrammer. På baggrund af materiale indlevet til museet giver artiklen en beskrivelse af virksomhedens art og omfang.

Når man hører ordet *telegram*, tænker de fleste sikkert først og fremmest på et trykt lykønskningstelegram. Disse festtelegrammer har imidlertid deres oprindelse i den telegrafiske verden. Ordet *telegram* kommer af græsk. *Tele* betyder fjern, og på græsk kan *gram* betyde noget, der er skrevet (heraf kommer ordet grammatik). Et telegram er altså en skriftlig meddelelse, der sendes over en vis afstand. I begyndelsen blev telegrammerne sendt via telegrafledninger.

Baggrunden for oprettelsen af telegraflinjer var danskeren H. C. Ørsteds påvisning af elektromagnetismen i 1820. Den første elektriske telegraf blev opfundet i 1830'erne, men først med amerikaneren S. Morse's opfindelse af morsealfabetet i 1843 blev systemet effektivt. Allerede året efter, i 1844, blev der oprettet en telegraflinje mellem Washington og Baltimore. I Danmark åbnedes den første elektriske telegraflinje for offentligheden i 1854, da der blev etableret en kabelforbindelse fra Helsingør via København til Hamburg. Fra januar 1858 kunne man benytte en telegraforbindelse mellem Thisted og Hobro.

Telegrafien fik stor betydning for den internationale handel og nyhedsformidling. Teknikken har ændret sig, men telegrambureauers nyhedstelegrammer cirkulerer fortsat i medieverdenen. Telegrammer vandt også hurtigt udbredelse i det civile liv, hvor det blev populært at sende et telegram ved festlige lejligheder. For eksempel er der bevaret et

telegram, som Grundtvig modtog fra Christiania (Oslo) i anledning af sin 77-års fødselsdag den 8. september 1860.

Statstelegrafens blanketter fik imidlertid konkurrence af private telegrammer, som vi kender dem i dag. Med trykteknikkens forbedring i slutningen af 1800-tallet blev det overkommeligt at producere smukke

Konfirmationstelegram fra Niry. I forsiden er vinduet stanset ud, og billedet af konfirmanden er klæbet ind bagved.

telegrammer, som pyntede på gavebordet. I det civile liv erstattede de efterhånden næsten helt de telegrafiske hilsener. Mon ikke de fleste af os har modtaget trykte telegrammer til vores konfirmation. Netop til konfirmation blev telegrammet ofte ledsaget af en penge-gave. Ellers har det været almindeligt at sende et telegram, når man ville udvise opmærksomhed uden at give en gave. Og det er sket i et sådant omfang, at telegrammerne er blevet en del af den danske kulturarv.

I sin bog »Takt og Tone« fra 1918 skrev Emma Gad: *»Telegrammer spiller i Tidens hastige Tempo en større Rolle end Lykønskingsbreve. Ikke Alle gider skrive, og de der gider, gør det ikke, fordi de ikke har husket Datoen i Tide, men mindes om den i Bladene samme Dag... Lad aldrig et Telegram være langt og vrøvlet. Jo*

kortere jo bedre. Kortfattethed og Fyndighed er Telegrammets Væsen.«

Familien Rysgaard

Museet har i 2012 modtaget en fornem samling af trykte telegrammer fra Carl Erik Rysgaard, Nordjysk Tryk i Snedsted. De har tilhørt hans forældre, der midt i det forrige århundrede drev telegramfabrikken *Niry* i Snedsted. Firmanavnet er en sammentrækning af Nina Rysgaard, der var Carl Eriks mor. Hans far, Harald Rysgaard, var den drivende kraft i firmaet.

Harald var ud af en søskendeflok på syv, der var børn af tømrer Carl Marinus Peder-sen Rysgaard og hustru Mariane Skjoldborg. Han blev født 28. august 1914 i Snedsted og

Harald og Nina Rysgaard ca. 1965-66.

blev døbt Harald Immanuel Rysgaard. I 1937 blev han gift med Nina (Anine Nielsen), der stammede fra Nors, hvor hun blev født 1913.

Efter konfirmationen arbejdede Harald Rysgaard forskellige steder, bl.a. på tømmerhandelen i Snedsted, der blev drevet af hans forældre. Det var et alsidigt foretagende, der ud over salg af tømmer også havde en egenproduktion af f.eks. trækasser og træsko.

Harald kom ind i papirbranchen hos sin storebror Christian Rysgaard, der begyndte en gros handel i Snedsted med papir- og galanterivarer. Det startede i Hovedgaden, men senere flyttede firmaet til Møllevej, hvor man overtog Th. Malles forretning. Firmaet havde ingen produktion, men indkøbte varerne fra forskellige virksomheder.

Fremstillingen af telegrammer begyndte i det små, oplyste Harald Rysgaard i 1943 til Thisted Amtsavis.¹ Mens han arbejdede hos sin bror, begyndte han i 1938 at fremstille telegrammer hjemme på kontoret sammen med sin kone. Det var i Søndergade 16, hvor det unge ægtepar var flyttet ind efter deres bryllup året før. Kontoret blev dog hurtigt for lille, og produktionen blev flyttet over i en udbygning. Samtidig oprettede Harald Rysgaard sammen med broderen aktieselskab *Niry*, der havde telegrammer som mærkevare. Vi ved fra regnskaberne, at der i 1941 var fuldt tryk på produktionen, som i alle årene var i Søndergade 16.

Selv om Chr. Rysgaard havde aktier i firmaet, så var det Harald Rysgaard, der f.eks. på brevpapir fremstod som ejer af virksomheden. Christian drev stadigvæk sin egen forretning, som han solgte på et tidspunkt og flyttede til Åbyhøj. Christian varetog fortsat *Nirys* interesser ude omkring i landet, mens Harald fortrinsvis var hjemme på trykkeriet. Harald Rysgaard kom dog også ud til kunderne, især i Thy og på Mors.

Da der ikke længere var en fremtid i telegramproduktionen, trak Chr. Rysgaard sig ud af firmaet og flyttede til Viborg, hvor han i kort tid havde en radioforretning. I 1956 så han mulighederne i den voksende efterspørgsel på servietter. Han lukkede sin musikforretning og grundlagde Bækkelund Papirværk. Produktionen bestod af servietter, dækkeservietter og bordduge af høj kvalitet. Firmaet kom i øvrigt i alle landets aviser i 1975 i forbindelse med en blokade under en arbejdskonflikt, men det er en historie langt fra festtelegrammerne. Produktionen blev ført videre af sønnen Poul Rysgaard, der i 2011 afhændede virksomheden til anden side.

Søndergade 16

Sammen med telegrammerne modtog museet flere protokoller. Af dem fremgår det, at *Niry* var virksom i omkring 15 år. På et tidspunkt fremstillede man et brevpapir med følgende brevhoved:

Aktieselskabet

Fabrikken »Niry«

Kunstforlag & Papirvarefabrik

Specialfabrik for telegrammer og kalendere

Bogtryk – Guldprægning – Baandtrykkeri

Som det ses, var *Niry* leveringsdygtig i andet end telegrammer. Også kalendere med afrivning hver uge fabrikerede man – mange købmænd delte sådanne kalendere ud til kunderne som julegaver. Fra fabrikken er der også bevaret checkblanketter og etiketter til øl- og sodavandsflasker. Kransebånd til begravelser var der en stabil afsætning på, så gartnere udgjorde en fast kundekreds.

Telegrammer var dog langt den største artikel. I Snedsted udviklede fabrikken *Niry* sig til at være en af landets største i den branche. 10-15 medarbejdere var beskæftiget med

produktion og salg. Dertil kom en lille stab af folk, som sad hjemme og arbejdede.

Det er karakteristisk for telegrammerne, at de indeholder mange elementer af håndarbejde. Harald Rysgaard var meget opfindsom, når det gjaldt om at udtænke nye, effektfulde virkemidler. Ved hjælp af skabeloner blev enkelte partier farvelagt, og kulørt cellofan blev limet på. Et drys af glimmer kan man også finde eksempler på.

Museet har modtaget telegrammerne i en meget stor lædermappe, der indeholder tre albummer. Tasken har været velegnet, når man kom ud til de handlende for at sælge *Nirys* produkter. I alt er der 175 telegrammer. De fleste af telegrammerne er af traditionel størrelse på omkring 23 x 18 cm. Enkelte er dog

lidt større, og 40 er i en mindre udgave. De mindste kan minde om dobbelte postkort, men forskellen er, at der i et telegram næsten altid er fortrykt en kort tekst som f.eks.: *Modtag i dagens anledning de bedste ønsker eller Hjertelig til lykke på konfirmationsdagen.* Sammen med lædermappen fulgte en tyk samlemappe med løse telegrammer og andet forskelligt materiale.

Det mest yndede motiv på telegrammerne er blomster i forskellige udformninger og farver. Populære er også landskaber og huse, enten de nu ligger i landsbyen eller inde i købstaden. Mennesker optræder i farvestrålende folkedragter eller som brudepar og konfirmander. De indgår desuden i bibelske motiver, og som fiskere er de udført som originale

Niry's hjemsted i Snedsted. Billedet er taget kort tid før, Nordjysk Tryk flyttede ud i 1988. Bygningen var oprindeligt en udlænge til Søndergade 16. Efter Harald Rysgaards død i 1968 solgte Nina Rysgaard beboelsesdelen og indrettede en lejlighed i trykkeriet, der fik adressen Søndergade 16 A.

Telegrammer fra Nirry.

raderinger. Fotografier bruges også på telegrammerne – eksempelvis Rådhuspladsen i København eller sågar kong Chr. X til hest.

Harald Rysgaard var et kreativt menneske, og han har uden tvivl stået for udformningen af alle telegrammer. Han har haft talent for at skaffe illustrationsmateriale, enten gennem kontakter eller fund i andet trykt materiale, der ikke har været omfattet af ophavsret. Der er også hentet hjælp udefra til konkrete opgaver. Fra 1952 er der således bevaret et brev fra tegneren E. Leenders, som fra Kgs. Lyngby har sendt fem udkast til blomsterudsmykninger.

Det kreative gav sig ikke kun udslag i udformningen af telegrammerne. Harald Rysgaard kunne også skrive digte, og det endda på thybomål. Han var en meget brugt taler ved kirkelige arrangementer, og digtene skrev han til oplæsning i den muntre afdeling efter kaffen. Han skrev dem i 1950'erne, men i

1991 samlede familien en del af dem og udgav dem under titlen »Mæ glee«.

Trykning

Fra juni 1952 er der bevaret en opgørelse over de maskiner, Nirry havde til rådighed. På dette tidspunkt var produktionen på sit højeste, og der var lige anskaffet en Rotaprint Offset-maskine, som var den første af sin art i Nordjylland. Det var en A3 maskine til farvetryk på papir og karton. Nu kunne Harald Rysgaard selv trykke de billeder, som blev indklæbet i mange af telegrammerne. Pladerne til trykning fik man fremstillet på Hammer-schmidt's Klichéanstalt i Århus.

Den nye maskine var sat til en værdi af 33.500 kr., mere end en tredjedel af den samlede vurderingssum på 92.700 kr. Det var mange penge dengang, da man kunne få en

ny Ford Taunus til ca. 14.000 kr. Omsætning i 1952 fremgår af regnskaber, som fortsat bevares på Nordjysk Tryk – den lå lidt under 150.000 kr.

Til trykning rådede *Niry* desuden over en Eickhoff stopcylinderautomat, som kunne trykke bøger, fakturaer m.m. Den var af dansk fabrikat og den næstdyreste maskine, vurderet til 17.000 kr. Man havde også en Eickhoff hurtigpresser, årgang 1902. Den blev brugt til trykning og perforering af papir og karton i store formater. Rammemålene var 99x64 cm.

Man havde desuden tre gamle »digler«. Normalt forbinder vi ordet med en smeltedigel

Personalet på Niry/Nordjysk Tryk midt i 1950'erne. På kassen foran sidder fra venstre Ebba Olsen og Lis Ubbesen. Bagved står Inger Holm, Poul Kristensen, Nora Drechsler og Doris. Bagest i døråbningen står Bang Thorsted og Inga Lauritsen.

på et jernstøberi, men det kunne også være en presseplade, og en digelpresse blev også benævnt som en »fluesmækker«. Diglerne i Snedsted var af mærkerne Eickhoff (årg. 1900), Planeta (ca. 1930) og Phønix (1935). De var forsynet med tre formvalser, som satte farve af på blybogstaverne, som så blev præget ind i papiret. Disse valser kunne tages af, så samme maskine også kunne udstanse. Når diglerne var i brug, blev de manuelt forsynet med et ark ad gangen.

Opgaverne på *Niry* krævede mange specialmaskiner. Man havde således en forgylderpresse, som blev brugt til at trykke bladguld på karton og kransebånd. En bronzermaskine kunne lægge guldstøv på karton, som var fortrykt med bronceringsfarve. For at undgå afsmitning på arkene havde man et sprøjteapparat, der kunne sprøjte talkum på våde aftryk. De mange udstansninger er karakteristiske for telegrammerne. Hertil havde man en cylinder-stansemaskine, der kunne forsynes med forskellige specielle stansejern og lave forskellige figurer.

Af andre maskiner kan nævnes to blok-hæftere, som kunne hæfte papir sammen i blokke. De var blandt andet i brug, når der blev fremstillet kalendere. Den ene blev betjent ved fodkraft og den anden ved håndkraft. Til ryghæftning af brochurer havde man en særskilt hæftemaskine, og der var også skæremaskiner til udskæring af papir og karton og til bukning af karton.

En ballepresser forbinder man som regel med halm, men sådan var det ikke på *Niry*. Her blev den brugt til at presse affald af papir og karton i baller, så det var nemmere at håndtere ved forbrændingen. Endelig vidner en deкупørsav om, at *Niry* ud over at være et trykkeri også var et værksted, hvor der var brug for opfindsomhed og håndsnilde.

Maskinerne kunne naturligvis ikke arbejde uden materialer. Dengang var det imidlertid

Christiansborg

København K., d. 22/12

1946.

Kære Harald Rysgaard.

Tak for deres Brev. Det gør mig meget
nærværende, at de har faaet Afslag. Jeg hilsede
mig til Departementschefen i Handelsministeriet.
Heri, der ligger mig at gøre, hvad han
kunne. men Brandforsikringen vilde
spørge, og det er en vanskelig Sag. Afslaget.
Jeg tror ikke rigtig nok, at de selv selv
kunne det muligt. Værdirektoratet.

Uddrag af brev fra Vilhelm Fibiger.

ikke en selvfølge, at der var råvarer nok. I den forbindelse havde *Direktoratet for Vareforsyning* stor indflydelse. Det fremgår af breve, at Harald Rysgaard har haft en ansøgning ved direktoratet og derfor henvendte sig til det lokale folketingsmedlem, den konservative Vilhelm Fibiger. I materialet fra *Niry* er desværre kun bevaret svarbreve, så vi ved ikke præcist, hvad Harald Rysgaard har ansøgt om.

I december 1946 skriver Fibiger, at han har kontaktet departementschefen i Handelsministeriet, og i februar 1947 oplyser han, »at Handelsministeriet ikke har villet ændre Varedirektoratets Afgørelse med Anerkendelse

af Dem som Nyimportør.« Hvad Harald Rysgaard ville være »nyimportør« af, er ikke præciseret, men kodeordet til løsning af gåden er uden tvivl *papir*.

Harald Rysgaard lod sig ikke affærdige og henvendte sig til Christmas Møller, der i maj 1947 meddelte, at han ville gå videre med sagen. I juni skriver han: »Jeg maa desværre her ved meddele Dem, at jeg har faaet Afslag fra Varedirektoratet.«

I modsætning til Fibigers breve er Christmas Møllers maskinskrevne, men med hans underskrift. Som folketingsmedlem og som formand for De Konservative havde han uden

tvivl sekretærhjælp til rådighed. 1947 blev i øvrigt hans sidste år på de to poster. Året efter døde han kun 54 år gammel.

Økonomi

Der har selvfølgelig ikke kun været tekniske udfordringer i at drive en telegramfabrik i Snedsted. Heldigvis rådede man over stabil arbejdskraft på trykkeriet. For eksempel blev Bang Thorsted ansat lige efter krigen, og han fortsatte på Nordjysk Tryk, indtil han blev 79 år gammel i 1979. Han var også kendt som befalingsmand i Hjemmeværnet.

Bang Thorsteds arbejdsopgaver fremgår af en protokol, hvor Chr. Rysgaard har indført følgende den 4. januar 1950:

»Følgende aftale angående arbejdsfordelingen mellem H. Rysgaard og Bang Thorsted er truffet således, at H. Rysgaard leder trykkeriet, sådan at der til stadighed er 3 trykmaskiner i gang. Endvidere påhviler fremstillingen af nye prøver H. Rysgaard.

Bang Thorsted skærer karton til telegrammer og kalendere, sørger for forsendelse af alle varer, pakker disse ind og skriver fakturaer. Kontrollerer hjemkomne varer. Bang Thorsted har i øvrigt hele ansvaret for kontoret med bogholderi, opkrævninger og rykkerbreve, samt besvarelse af breve.

Dagens post gennemgås efter modtagelsen af H. Rysgaard og Bang Thorsted i fællesskab, hvorefter Bang Thorsted foretager det fornødne kontorarbejde vedrørende denne.«

Personalet midt i 1950'erne. Forrest fra venstre: Gerda Søgaard, Lis Ubbesen, Carl Erik Rysgaard, Nora Drechsler og unavngivet. Bagest i døråbningen ses fra venstre Ebba Olsen og Inger Holm.

Hele salgsapparatet udviklede sig til en omfattende størrelse, så sælgerne efterhånden nåede ud i enhver flække i store dele af landet. Når bestillingerne blev modtaget fra sælgerne, skulle telegrammer og regninger sendes ud. Dertil kom kontakten med de lokale, fingersnilde mennesker, som satte prikken over i'et på mange af telegrammerne. Jo, telegram fra *Niry* blev en hyppig hilsen på de danske gaveborde. Derimod modtog man ikke mange telegrammer. Kunderne sendte et brev eller ringede på Snedsted nr. 69.

En afleveret kassebog er påbegyndt i februar 1941 og slutter med udgangen af 1946, alt sammen ført med Nina Rysgaards sirlige håndskrift. I denne periode var 1943 et godt år, da der for alvor var kommet gang i produktionen. Dette år blev der solgt for godt 47.000 kr. og handlet med lidt over 250 forskellige kunder. Hvor mange telegrammer det drejer sig om, er umuligt at sige nøjagtigt. I en statusbog er indtægterne i 1943 opgjort til næsten 53.000 kr., idet der også er indgået betalinger fra tidligere års leverancer – den skattepligtige indkomst er angivet til ca. 8.000 kr.

I et album er der sat priser på telegrammerne, men de stammer sandsynligvis fra 1950'erne. Priserne kan svinge få øre, men en typisk pris er 45 øre. Da købmandsbutikken i Skinnerup skiftede ejer i 1948, blev telegrammerne sat til en stykpris på 35 øre². Det må være indkøbspris og komme nærmere *Nirys* priser i 1943. Selv om omsætningen i 1943 også indeholdt f.eks. trykning af kransebånd, så kom de fleste af indtægterne fra telegrammer.

Nogle priser blev næsten fordoblet i 1940'erne, så det er svært at drage sammenligninger. Den gennemsnitlige årsindkomst i Thisted var i 1943 lidt over 3.000 kr.³ Time-lønnen for en ufaglært arbejder var omkring to kroner, og dengang kunne man endnu

købe de store, otte punds rugbrød – stykpri-sen var omkring en krone.

Kundekreds

Kunderne er optegnet i to tykke hovedbøger, der dækker det meste af *Nirys* levetid. Kunderne var især købmænd, boghandlere, kiosker og brugsforeninger. Andre erhvervsbetegnelser findes dog også blandt kunderne i 1943, hvor vi bl.a. møder isenkræmmer P. Jensen i Videbæk, manufakturhandler Christensen i Torning, træhandler Henrik Dybro i Tårs og cykelhandler Carl Jensen i Redsted på Mors.

Geografisk var kunderne i 1943 spredt over hele Jylland, men også på Fyn solgte *Niry* telegrammer, f.eks. til Torvekiosken i Middelfart. Blandt de lokale kunder kan nævnes købmand Carl Møller i Koldby, bager Nielsen

Et besøg i 1943

Den 9. oktober 1943 bragte Thisted Amtsavis et interview med Harald Rysgaard. I forbindelse med interviewet skrev avisen følgende:

»I tilknytning til samtalen aflægges et besøg i »Telegram-fabrikken«, hvor en ung mand er travlt beskæftiget med guldtryk på karton, medens tre damer er beskæftiget med påklæbning af billeder på telegrammerne, indsættelse af kvaster osv. I specielle skabe ligger i tusindvis af de forskellige telegrammer, færdige til udlevering til kunderne, og på lageret ligger mange tusinde færdigtrykte billeder af kongen, dronningen, prinsesse Elisabeth, landskaber osv. parate til at blive klæbet på telegrammerne, alt eftersom disse er blevet prægede, trykte og dermed skulle være færdige.«

Stand på købestævne i Fredericia, formentlig i begyndelsen af 1950'erne.

i Sundby og galanterihandler Alfred Jensen i Bedsted. I Thisted havde man solgt telegrammer til Politikens Telegramhal, Nytorvs Kiosk og til Bjørnstrup på Lille Torv.

1943 var også det år, da Thisted Amtsavis den 9. oktober bragte en artikel om Niry, der betegnes som storproducent af festtelegrammer. Her udtaler Harald Rysgaard:

»Vi har gerne 5-6 mennesker i arbejde, og op til højtidelighederne, f.eks. forårskonfirmationen, hvor der er særlig travlt, har vi gerne en halv snes folk i arbejde, foruden at der ude i byen sidder et par damer, som ikke bestiller andet end at håndfarve bestemte illustrationer.«

Harald Rysgaard fortæller til avisen, at der produceres 60 forskellige slags telegrammer, lige fra 20 øre og op til flere kroner. Han pointerer i artiklen, at fabrikken næsten kun

får halvdelen af, hvad telegrammerne koster i udsalg. Årets produktion er på omkring 300.000 telegrammer, og man er i gang med at forberede fremstillingen af dobbelte julekort. Der er også begyndt fabrikation af konvolutter, en vare som man tidligere købte. Fabrikken efterkommer desuden ønsker fra større byer om at få lokale illustrationer i telegrammerne.

»Vi har en tegner på Sjælland til at tegne illustrationerne, en kvindelig rejsende i Jylland, en repræsentant på Fyn og en grosserer i København, der alle besøger 800 kunder landet over,« oplyser Harald Rysgaard. Han havde uden tvivl sans for reklameværdien i en sådan avisomtale og har derfor ikke sat tallene for lavt, når det gælder antallet af kunder. På den anden side behøver der ikke være en modsætning mellem hans angivelse og hovedbogens ordrer. Det var selvfølgelig langt fra alle besøg, der kastede en ordre af sig.

Hvis vi springer lidt frem i tiden til 1950, så er kundekredsen yderlige udvidet, og Niry er blevet landsdækkende og har satset på alle store byer. På Sjælland er der mange kunder i hovedstadsområdet, men også i alle større byer som eksempelvis Korsør, Holbæk og Slagelse.

Telegramproduktionen blev til sidst en dårlig forretning og kunne ikke klare sig i konkurrencen med bl.a. Carl Stenders Forlag. Dette forlag blev stiftet i København allerede i 1887 og eksisterer endnu, især med udgivelse af postkort. I Niry's hovedbøger er de sidste ekspeditioner indført i 1953, men da virksomheden blev ført videre som trykkeri, er der uden tvivl solgt ud af varelageret i de følgende år.

Nina Rysgaards navn var tæt knyttet til Niry, men selv om firmanavnet forsvandt, var hun fortsat aktiv i virksomheden. Nina og Harald Rysgaard var udadvendte mennesker, som tog del i det lokale liv. Begge var engageret i det

kirkelige liv, bl.a. i FDF, KFUK-spejderne og Indre Mission. De skabte et åbent hjem, som mange unge nød godt af.

Nordjysk Tryk

På stumperne af telegramfabrikken oprettede Harald Rysgaard *Nordjysk Tryk*, som blev overtaget af Carl Erik Rysgaard i 1971. Han blev født i 1943 som det midterste af Nina og Harald Rysgaards fem børn. Han begyndte sin skolegang i Snedsted og fortsatte derefter i mellemskolen på Hurup private Realskole. Efter realeksamen i 1960 kom han i lære som typograf hos Albert S. Bornerup i Storegade i Thisted.

Da læretiden var overstået i 1964, blev de næste 16 måneder brugt til at aftjente værnepligten ved livgarden. Et par måneder inden soldatertiden var overstået, blev Carl Erik Rysgaard gift med Kirsten Jensen den 21. februar 1965, og hun fik plads på soldaterhjemmet ved Sandholmlejren. Da Carl Erik sagde farvel til bjørneskindshuen, flyttede ægteparret til Vojens, hvor han fik arbejde hos P. J. Schmidt, der var et stort firma med 65 typografer ansat.

Mens Carl Erik Rysgaard var i Vojens, fik hans far koldbrand i tærne. Det førte til, at først det ene ben og senere det andet ben måtte sættes af. Harald Rysgaard kom sig aldrig helt efter det voldsomme indgreb, og

En del af personalet på Nordjysk Tryk fotograferet på Sallingsund-færgen under en firmaudflugt. Forrest fra venstre: John Olsen, Nina og Harald Rysgaard. Derefter Bang Thorsted og Tinne med deres søn Thorkild. Så følger Inger Holm, Flemming Rysgaard og Lis Ubbesen.

De nationale farver var populære på Niry's telegrammer, ikke mindst under Besættelsen. Chr. X må dog tage til takke med et sort-hvidt fotografi.

den 15. februar 1968 døde han på Rigshospitalet. Efter hans død førte Nina Rysgaard virksomheden videre.

I 1969 flyttede Kirsten og Carl Erik Rysgaard til Thisted i et nyanlagt parcelhuskvarter i østbyen (Spurveskjul). Han havde fået ansættelse på Thisted Amts Tidende, hvor han afløste Georg Birkemose. Allerede året efter skiftede avisen navn til Thisted Dagblad, fordi betegnelsen Thisted Amt blev slettet af landkortet ved kommunalreformen i 1970.

Da det unge ægtepar overtog Nordjysk Tryk i 1971, flyttede familien ind i Søndergade, hvor huset nu har nr. 16 a. Her voksede de tre børn Søren, Hanne og Karen op. I 1987 købte

Carl Erik Rysgaard ejendommen til den nuværende adresse på Tøvlingvej 33, hvor trykkeriet holdt indvielse i april 1988. Her udviklede virksomheden sig, og på et tidspunkt var der 5-6 mand i produktionen. Carl Erik Rysgaard er fortsat aktiv, men han tager kun ganske få trykkeopgaver ind.

Nina Rysgaard har fulgt firmaets udvikling i mange år. Hun døde først i 2003 på Vestergården i Sundby.

Svend Sørensen

Født 1949. Museumspædagog ved Museet for Thy og Vester Hanherred.

Noter

1 9. oktober.

2 Privat optegnelse hos forfatteren.

3 »Krigsværk« s. 32 (forlaget Knakken 1982).